

РОЗВИТОК ІДЕЙ ПРО ВИХОВАННЯ В ДОБУ ВІДРОДЖЕННЯ

**В. Д. ШИНКАРУК, доктор філологічних наук,
декан гуманітарно-педагогічного факультету Національного
університету біоресурсів і природокористування України**

***Анотація.** У статті здійснено ретроспективний аналіз розвитку ідей про виховання особистості, зокрема гуманістичного, в епоху Відродження. Розглянуто погляди на виховання особистості у творчості Е. Роттердамського, Ф. Рабле та М. Монтеня. Визначено, що ідеалом людини європейського Відродження є всебічно й гармонійно розвинута особистість (високої освіти та моральних якостей, вольова, енергійна, діяч, віддана громадській справі та з «Богом у душі»). Встановлено, що провідне місце у вихованні гуманісти відводили моральному вдосконаленню, найважливішими засобами якого вважали релігію і особистий приклад вихователя. Зроблено висновок, що у період Відродження окреслилися головні напрями виховання – розумове (освіта), фізичне, моральне, релігійне, естетичне і трудове*

***Ключові слова:** виховання, гуманізація, доба Відродження, педагогіка гуманізму, гуманістичне виховання*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нині домінантним напрямом реформування всієї національної системи освіти є гуманізація, що здійснюється в умовах нової парадигми розвитку суспільства та завдяки запровадженню суб'єкт-суб'єктних технологій навчання й виховання молоді, формування в неї національної самосвідомості, ментальності, усвідомлення причетності до розбудови держави на принципах демократії й вітацентризму. У межах гуманістичного підходу велика увага приділяється розвитку особистості, її самореалізації, формуванню «Я-концепції», тому що «у людини не може бути іншої мети, окрім як бути людиною» [5]. З огляду на це, велике значення для української освіти і виховання має вивчення філософсько-педагогічної спадщини епохи Відродження, ідей формування вільної, всебічно розвинутої особистості.

Мета статті – здійснити ретроспективний аналіз розвитку ідеї про виховання особистості, зокрема гуманістичного, в епоху Відродження.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема виховання особистості була і залишається актуальною та викликає величезний інтерес у дослідників. Зокрема, соціокультурні аспекти європейського Ренесансу були предметом дослідження О. Александрової, В. Литвинова, Д. Наливайка, В. Нічик та ін. Науковці І. Ісаєвич, М. Кашуба, П. Мазур, В. Микитась, Я. Стратій та ін. розглядали вплив гуманістичних ідей епохи європейського Відродження на східнослов'янську, зокрема українську педагогічну думку XVI–XVII ст. Не можна у цьому зв'язку не відмітити праці В. Волгіна, О. Дживелегова, О. Джуринського, А. Піскунова.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відродження – це епоха, яка ліквідувала духовну диктатуру папства, воскресила грецьку давнину і, разом з нею, – найвищий розвиток мистецтва. Завоювання у 1453 р. турками

Константинополя обумовило втечу вчених з їх грецькими рукописами до Італії, де вони «відроджували» античний платонівський погляд на світ. Крім того, розвиток буржуазного суспільства вимагав всебічно освічених і гармонійно розвинутих особистостей, у яких був би сформований інший світогляд, у центрі якого поставала активна особистість, здатна перетворити світ.

Як стверджує Б. Год, цьому сприяла низка чинників: соціальних (поява перших форм капіталістичного підприємництва, вихід на арену «нових людей», релігійні процеси, прагнення до оновлення духовно-культурного життя) та педагогічних (незадоволення церковною монополією на освіту й виховання, повернення до джерел античної педагогіки, започаткування ренесансної виховної парадигми, що підносила теоретичну підготовку, розум людини та ідеї гуманізму) [1, с. 17].

Отже, у добу Відродження починають з'являтися перші ознаки нових соціальних відносин, що було результатом виникнення нових поглядів на природу і людину, які докорінно відрізнялися від середньовічних, зокрема релігійно-догматичного світогляду. Середньовічний аскетизм з його неприйняттям радостей земного життя і підготовки до потойбічного, вічного існування поступово витісняється ідеями гуманізму, який протиставив теології світську науку, висунувши на перший план ідеал життєрадісної, сильної духом і тілом людини. Відродження переосмислило доктрину релігійного антропоцентризму, виокремивши самоцінність земного існування, велич і гідність особистості, яка здатна піднятися до рівня свого творця.

Гуманісти піддали різкій критиці усю середньовічно-аскетичну систему виховання, акцентували на тому, що необхідно розвивати розум, піклуватись про силу і красу людського тіла, не забуваючи про формування моральних якостей. Гуманісти включали до змісту тогочасного виховання вивчення античної літератури і культури, Біблії, підкреслювали важливість істинних знань. Ними проголошувалась ідея гармонійного і всебічного розвитку людини. Суворая дисципліна і тілесні покарання вважалися неприпустимими, акцентувалась увага на важливості індивідуального підходу, самостійного пізнання оточуючого світу. Навчання мало розпочинатись зі знайомства з речами, а потім уже словами, що їх позначають. Гуманістами пропагувалась ідея рівності у вихованні чоловіків і жінок, не допускалось гендерних розмежувань.

Риси епохи Відродження знаходили відображення у творах мислителів і визначали характер педагогічних ідей гуманізму. Праці Л. Альберті, П. Браччолині, Дж. Манетті, Б. Монтеманьо, Дж. Пікоделла Мірандола, Ф. Петрарки, К. Салютаті – це гімн людині – вищому творінню природи, унікальному за природними здібностями, здатному до вдосконалення й саморозвитку. Ідеї гуманізму знайшли своє відображення також у поглядах передових мислителів щодо виховання і в практиці роботи окремих шкіл того часу. Гуманісти Е. Роттердамський, Ф. Рабле, М. Монтень та ін. різко критикували всю середньовічну схоластичну систему освіти і протиставили їй виховання, що забезпечує розвиток у людини розумових і фізичних сил, формування високих моральних якостей. З огляду на це, варто піддати аналізу погляди найвидатніших представників доби Відродження у цілях їх переосмислення та творчого застосування в сучасній практиці виховання. Видається актуальним звернення до історико-педагогічного досвіду щодо виховання одного із найвидатніших представників педагогічної думки епохи європейського Відродження **Еразма Роттердамського** (1469–1536 рр.) – нідерландського письменника-гуманіста і педагога.

Його погляди дещо відрізняються від підходів італійських гуманістів XV ст. прозорішим релігійним акцентом, підвищеною увагою до духовності особистості, яку не потрібно обмежувати показною, формальною релігійністю, а варто розуміти як підпорядкування матеріальних потреб вищій меті існування людини [2].

Еразм Роттердамський висміював тогочасну школу, де вчителі вбивають у дітей будь-яке бажання навчатись. У праці «Похвала глупоті» Еразм Роттердамський розкрив суспільні вади виховання, стверджуючи, що лише просвітницька сила розуму педагога разом із його гуманістичною культурою здатні ідейно й морально оновити як людину, так і суспільство. В іншій праці «Жорстокі вчителі» він писав: «Велике нещастя, коли прийоми вчителя відбивають у дитини будь-яке бажання до навчання, перш ніж вона зможе досягнути основи. Перший крок на шляху освіченості – це симпатія до свого наставника. Дитина, що полюбила, передусім, навчання завдяки своєму вчителю, з часом полюбить і учителя тією любов'ю, яку буде відчувати до науки ... Але є вчителі настільки неприємні за своїми методами роботи, що їх не люблять навіть дружини; ці похмурі люди, з неприємними манерами спілкування, видаються незадоволеними навіть у той момент, коли перебувають в хорошому гуморі; вони не здатні на лагідне слово; їм важко усміхнутись у відповідь на усмішку іншого. Можна сказати, що грації при їх народженні відвернулися від них. Цим людям я без бажання довірив би диких скакунів для приборкання, тим більше, на мою думку, не можна давати їм у руки ніжні створіння, у яких молоко ще не висохло на губах» [8].

Противник тілесних покарань Еразм Роттердамський присвятив цій проблемі окрему працю, в якій застерігав: «Не можна привчати дитину до побоїв. Жорстокі тілесні покарання призводять до того, що горда природа стає недоступною для впливу, а низька віддається відчаю. Тіло поступово робиться не чуттєвим до стусанів, а дух – до картань. Мало того, не слід часто вдаватися й до доган, особливо різких. Ліки, що приймаються не за призначенням, ще більше загострюють хворобу, замість того, щоб її полегшити; а якщо їх вживають постійно, то вони перестають бути ліками і діють не більше, ніж неприємні шкідливі харчі... Нашим батогом нехай буде вмовляння, зроблене розсудливим тоном, іноді й докір, з частиною лагідності, а не отруйною їдкістю. Ось нагайка, яку повинні взяти для синів наших і не випускати її, якщо хочемо, щоб вони, отримавши хороше виховання, мали власний запас засобів для добродісного життя і не були вимушеними просити для своїх дій порад у сусідів» [8].

Аналізуючи творчість Еразма Роттердамського, не можна не акцентувати на його позитивному ставленні до фізичної праці, проте лише з погляду необхідності тілесного й душевного загартування, тобто «діяльного життя»; обґрунтованій педагогічній концепції виховання людини шляхом «наслідування Христа» й «практичного благочестя». У рамках свого вчення Еразм пропонував глибоко особистісну, індивідуалізовану методику вдосконалення людини (сповідь, молитва, рефлексія, медитація, проповідь), розраховану, передусім, на дитячий вік, що він талановито описав у «Розмовах за просто». Як стверджує Б. Год, релігійне виховання гуманістом трактувалося як позбавлене впливу схоластики, наближене до життя, практичне й майже світське [1].

Великої уваги письменник-гуманіст надавав моральному вихованню. Дослідниця Н. Год [2] стверджує, що основними ідеями морального виховання в педагогічній системі Еразма Роттердамського є любов до ближнього; особлива увага до дитини; провідна роль гуманітарної освіти; єдність знань і мо-

ральності; морально-педагогічний потенціал християнського вчення; поєднання знань і віри; зв'язок моральності та духовності; «раннє» виховання моральності; ідея дитячої «соціальності» та ін. Ученою обґрунтовано наявність у гуманіста цілісної доктрини морально-духовного виховання, як теоретичної основи.

Моральному вихованню правителя відведено головне місце у творчості Еразма Роттердамського, адже від його особистісних якостей, гуманності, почуття справедливості залежить процвітання держави, а тому доля держави залежить від вихователя [1].

Видатним представником педагогічної думки Відродження був французький учений, письменник-гуманіст **Франсуа Рабле** (1494–1553 рр.) – автор відомого на весь світ роману «Гаргантюа і Пантагрюель».

Ф. Рабле висміяв методи середньовічної школи, вказав шлях до оволодіння знаннями в процесі активної діяльності самої дитини, яка, спостерігає за природними явищами і черпає з життя знання, порівнює, узагальнює, робить висновки. З точки зору французького письменника, філософа і педагога, навчання мало б здійснюватись без покарань, а на основі природної зацікавленості й активності учня, для якого заняття стали бажаними і приємними.

У новій системі виховання, запропонованій Ф. Рабле, важливе місце посідає фізичне виховання, що зовсім ігнорувалося школою того часу. Мету фізичного виховання гуманіст вбачає у тому, щоб виховати не лише фізичну й душевно здорову та міцну людину, але й у тому, щоб підготувати доблесного й мужнього захисника вітчизни.

Гаргантюа – герой однойменного роману Рабле – забуває все, чому його вчили богослови. Вихователь дбає про те, щоб зробити з Гаргантюа сильну, різнобічно виховану й освічену людину. Читання служить основою повчальних бесід. Гаргантюа вивчає латину, арифметику, геометрію, астрономію, музику. Робиться це в ігровій формі (наприклад, рахувати Гаргантюа вчиться, граючи в карти). Розумові заняття чергуються з іграми, фізичними вправами на повітрі, гімнастикою. Він займається верховою їздою, фехтує, бореться, плаває, піднімає важке. З вихованцем ведуть бесіди, які допомагають дізнатися про життя: про хліб, вино, воду, сіль та ін. Вечорами Гаргантюа розглядає зоряне небо, У дощові дні – пиляє дрова, молотить зерно, відвідує ремісників і купців, слухає вчених мужів. Часом з ранку до вечора проводить на природі. Отже, в основу нової гуманної освіти й виховання Рабле були покладені принципи гуманних методів формування особистості. Навчання, на його думку, повинно відбуватися в ігровій формі [7].

Ф. Рабле був палким поборником реалістичної, природничо-наукової освіти. Разом з тим він високо цінував і гуманітарні знання, закликав до безпосереднього вивчення навколишнього життя з усіма його виявами. Погляди Ф. Рабле проникнуті прагненням до широкого, універсального знання мови, математики, астрономії, природознавства, історії, права, мистецтва. Таку програму освіти пропонував він юнакам, які багато читають і в невимушених бесідах з вихователем поглиблюють свої знання, розвиваючи свій інтелект [8]. Отже, виховання людини в Рабле має класичний характер освіти, в основі якої античне вчення, вивчення давніх мов і літератури. Крім цього, як вказує Н. Ревякіна, Рабле пов'язав нерозривними узами знання й моральність, що в цілому визначило педагогічний характер гуманізму [4, с. 25]. Рабле, як і всі гуманісти доби Відродження, стверджує, що моральне виховання одночасно є гуманним, соціальним і громадянсько-патріотичним [4, с. 30].

Як зазначає Т. Харченко, педагогічний характер гуманізму Рабле полягає в гармонійному всебічному розвитку особистості; в урахуванні природних і вікових особливостей дитини; в поглибленні та поширенні змісту освіти (почали додатково вивчати науки про людину, їм надавали перевагу); в піднесенні ролі морального виховання та в поєднанні його зі знанням; в наданні переваги самонавчанню й самовихованню особистості; в піднесенні ролі вчителя-гуманіста в суспільстві та в удосконаленні гуманних методів навчання [7].

Мішель Монтень (1533–1592 рр.) – видатний французький просвітитель епохи Відродження, представник філософського скептицизму, що доводив відносність людського пізнання, залежність його від багатьох факторів. Як гуманіст, він по-новому розуміє мету освіти й виховання та вимагає іншого підходу до дитини, відзначає необхідність урахувувати особливості дитячого віку, індивідуалізувати виховання й навчання.

У своїй праці «Досліди» він критикував як традиційну шкільну схоластику, так і крайнощі гуманізму, багато представників якого всю виховну роботу зводили до вивчення творів латинських і грецьких авторів. Вважав, що наука має вивчати не книжки, а речі, лише тоді виховання буде корисним. Засуджував аскетичне заучування інформації, стверджуючи, що «немає толку з людей, в яких пам'ять наповнена, а судження порожні... знати напам'ять, ще не означає розуміти», тому виховання має розвивати критичне мислення, що ставить під сумнів авторитети. Філософ вважав, що слід відмовитись від схоластичної науки, яка витрачає свої сили на коментування невеликої кількості визнаних церквою творів [8].

Мішель Монтень запропонував ідею пріоритету морального виховання над навчанням та ідею відмови від примусу (знайшла вияв у теорії природного виховання Руссо). Мішель Монтень у своїй основній праці «Досліди» розглядає людину як найвищу цінність. Він вірить у її невичерпні можливості, ставлячись скептично до божественного провидіння. Монтень вважає за краще зняти перед Богом капелюх, але не ставати на коліна. Мішель бачив у дитині не зменшену копію дорослого, як це вважалося в середньовічній педагогіці, а природну індивідуальність. Дитині, вважав він, від народження притаманна первозданна чистота, яку надалі «роз'їдає» суспільство. За судженнями Монтеня, дитина перетворюється на особистість не стільки завдяки отриманим знанням, скільки розвинувши здатність критично мислити. Піддаючи різкій критиці середньовічне виховання, він образно писав, що це «справжня в'язниця», звідки чути крики мордованих дітей та сп'янілих від гніву вчителів [8].

Мішель Монтень закликав не обмежуватись у вихованні тільки словесними засобами («сурмлять у вуха, ніби ллють у лійку, а обов'язок учня полягає тільки у повторенні сказаного»). Філософ зазначає, що «бджоли і тут і там збирають з квітів, але із зібраного вони згодом роблять мед...», таким чином, учень приймає запозичене в інших і змішує все, щоб створити з усього цього свій власний твір, наприклад, свою думку». На переконання Монтеня, традиційне навчання приносить мало користі: «Більшість наук, якими ми займаємось, не прикладаються до справ... Яке жалюгідне знання – знання суто книжне! Я думаю, що це останнє є прикрасою, а не фундаментом... наймайстерніші танцюристи вчили нас, примушуючи тільки дивитись, а не рухатись... не вправляючи нас ні в розмові ні в думках, ні у ділах». Розмірковуючи, якими мають бути виховання і навчання, Монтень радив, щоб «більше говорив учень, і більше слухав учитель». Необхідно привчити учнів досліджувати навколишній світ самостійно, щоб вони «все перевіряли, а не сприймали на віру,

або з поваги до авторитету». Філософ зауважує, що «Нас так привчили ходити за ручку, що ми не можемо ходити вільно, наша бадьорість та воля згасли... ніколи вони собі не бувають панами». При цьому самостійне пізнання відбувається завдяки органам чуттів. Тому в навчанні важливу роль відіграє досвід. Монтень застерігав від марних спроб енциклопедичної освіти («не можна навчати всьому») і кожному хто прагне розвиватись, необхідно спілкуватися зі світом – зустрічатися з іншими людьми і подорожувати в інші країни. Спілкування необхідне не лише з освіченими людьми, але й з неграмотними «простолюдинами», у яких можна багато чому навчитися, оскільки моральність у них вища, ніж у представників вищих станів. Учень повинен учитися у всіх, «кого б він не зустрів – пастуха, муляра, перехожого, потрібно використовувати все і взяти від кожного те, що той може дати» [8].

Мішель Монтень висунув думку, що потрібно приділяти фізичному вихованню учнів таку ж увагу, як і розумовому розвитку. У програму школи повинні ввійти такі фізичні дисципліни: біг, боротьба, верхова їзда, фехтування. Він писав: «Недостатньо загартувувати душу дитини; настільки ж необхідно загартувувати і її тіло. Наша душа занадто перевантажена турботами, якщо в неї немає належного помічника». «Потрібно загартувувати своє тіло важкими й суворими вправами, щоб привчити його непохитно переносити біль і страждання від вивихів, кольок, припікань і навіть від мук тюремного ув'язнення й катувань» [3, с. 169].

Моральні якості учителя, який повинен виховувати особистим прикладом, важливіші, ніж його пізнання. Як зазначає Т. Харченко [6], критикуючи середньовічну школу, філософ уперше піднімає проблему поліпшення якості професійної підготовки вчителів. Гуманіст акцентує на необхідності установлення справді людських, гуманних стосунків між учителями та їхніми вихованцями й виступає на захист права дітей на повагу. «І поряд з багатьма іншими речами, порядки, заведені в більшості наших коледжів, ніколи не подобалися мені. Можливо, завдана ними шкода була б значно меншою, якщо б вихователі були трохи поблажливими» [2, с. 184].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у добу Відродження середньовічний аскетизм було замінено на гуманізм, який протиставив теології світську науку, висунувши на перший план ідеал життєрадісної, сильної духом і тілом людини. Ідеалом людини європейського Відродження є всебічно й гармонійно розвинута особистість (людина високої освіти та моральних якостей, вольова, енергійна, діяч, віддана громадській справі та з «Богом у душі» тощо). Педагоги епохи Відродження проявляли турботу про фізичний розвиток дітей та їх здоров'я, розробляли методику фізичного виховання, відводячи в ній багато місця грі. Значна увага приділялася розумовому та естетичному вихованню. Однак провідне місце у вихованні більшість гуманістів відводили моральному вдосконаленню, без чого знання не приносили б користі. Найважливішими засобами морального виховання вони вважали релігію і особистий приклад вихователя. Отже, у цей період окреслилися головні напрями виховання – розумове (освіта), фізичне, моральне, релігійне, початок естетичного й трудового.

По-новому розуміючи мету і завдання виховання, гуманісти (Е. Роттердамський «Похвала глупоті»; Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель», М. Монтень «Досліди») вимагали й іншого підходу до дитини, акцентували на необхідності враховувати особливості дитячого віку, індивідуалізувати виховання і навчання. Виступаючи на захист права дітей на повагу, гуманісти про-

тестували проти тілесних покарань, засуджували сувору шкільну дисципліну. Значну увагу педагоги-гуманісти приділяли жіночій освіті.

У межах однієї статті простежити погляди на виховання представників педагогічної думки епохи Відродження неможливо. Подальші наукові розвідки будуть пов'язані з вивченням особливостей гуманізму в філософсько-педагогічних концепціях представників італійського відродження.

Література

1. Год Б. В. Ідея всебічного й гармонійного виховання особистості в епоху європейського Відродження : автореф. дис. ... док-ра пед. наук : 13.00.01 / Б. В. Год; Харків. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2005. – 47 с.

2. Год Н. В. Моральне виховання особистості в педагогічній системі гуманіста Еразма Роттердамського : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / М. В. Год; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – 246 с.

3. Монтень М. Опыты // Избранные произведения в 3-х томах. – Пер. с франц. – М. : Голос, 1992. – Т. 1. – 394 с.

4. Образ человека в зеркале гуманизма: Мыслители и педагоги эпохи Возрождения о формировании личности (XIV–XVII вв.) : учеб. пособ. по пед. антропологии / авт.-сост. Н. В. Ревякина, О. Ф. Кудрявцев. – М. : Изд-во УРАО, 1999. – 399 с.

5. Скляр П. П. «Гуманізація» та «гуманітаризація»: поняття, співвідношення та шляхи впровадження в освіту / П. П. Скляр, Т. О. Уманська // Вісник Нац. тех. ун-ту України «Київський політехнічний інститут». – 2007. – № 1. – Філософія. Психологія. Педагогіка. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_fpp/2007-1/index.html. – Заголовок з екрана.

6. Харченко Т. Ідеї гуманізму в епоху французького відродження. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/1482/1/07ktgefv.pdf>. – Заголовок з екрана.

7. Харченко Т. Особливості педагогічних ідей гуманізму Франсуа Рабле / Тетяна Харченко // Вісник Львів. ун-ту. – 2008. – Вип 23. – С. 226–234. – (Серія педагогічна).

8. Шинкарук В. Д. Теорія та історія соціального виховання в зарубіжних країнах (для студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка») / В. Д. Шинкарук, Р. В. Сопівник, І. В. Сопівник. – К. : ЦП «Компринт», 2015. – 236 с.

REFERENCES

1. Hod B. V. Ideia vsebichnoho y harmoniinoho vykhovannia osobystosti v epokhu yevropeiskoho Vidrozhennia : avtoref. dys. ... dok-ra ped. nauk : 13.00.01 / B. V. Hod; Kharkiv. nats. ped. un-t imeni H.S. Skovorody. – Kharkiv, 2005. – 47 s.

2. Hod N. V. Moralne vykhovannia osobystosti v pedahohichnii systemi humanista Erazma Rotterdamskoho : dyk. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / M. V. Hod; Poltav. derzh. ped. un-t imeni V. H. Korolenka. – Poltava, 2009. – 246 s.

3. Monten M. Oпыты // Yzbrannyye proyzvedenyia v 3-kh tomakh. – Per. s frants. – M. : Holos, 1992. – T. 1. – 394 s.

4. Obraz cheloveka v zerkale humanyzma: Myslytely y pedahohy epokhy Vozrozhdenyia o formyrovanny lychnosti (XIV–XVII vv.) : ucheb. posob. po ped. antropolohyy / avt.-sost. N. V. Reviakyna, O. F. Kudriavtsev. – M. : Yzd-vo URAO, 1999. – 399 s.

5. Skliar P. P. «Humanizatsiia» ta «humanitaryzatsiia»: poniattia, spivvidnoshennia ta shliakhy vprovadzhennia v osvitu / P. P. Skliar, T. O. Umanska // Visnyk Nats. tekhn. un-tu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». – 2007. – № 1. – Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_fpp/2007-1/index.html. – Zaholovok z ekrana.

6. Kharchenko T. Idei humanizmu v epokhu frantsuzkoho vidrodzhennia. – Elektronnyi resurs. – Rezhym dostupu : <http://eprints.zu.edu.ua/1482/1/07ktgefv.pdf>. – Zaholovok z ekrana.

7. Kharchenko T. Osoblyvosti pedahohichnykh idei humanizmu Fransua Rable / Tetiana Kharchenko // Visnyk Lviv. un-tu. – 2008. – Vyp 23. – S. 226–234. – (Ceriia pedahohichna).

8. Shynkaruk V. D. Teoriia ta istoriia sotsialnoho vykhovannia v zarubizhnykh krainakh (dlia studentiv napriamu pidhotovky «Sotsialna pedahohika») / V. D. Shynkaruk, R. V. Sopivnyk, I. V. Sopivnyk. – K. : TsP «Kompynt», 2015. – 236 s.

РАЗВИТИЕ ИДЕИ О ВОСПИТАНИИ В ЭПОХУ ВОЗРОЖДЕНИЯ

В. Д. ШИНКАРУК, доктор филологических наук, декан гуманитарно-педагогического факультета Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

***Аннотация.** В статье осуществлен ретроспективный анализ развития идеи о воспитании личности, в частности гуманистического, в эпоху Возрождения. Рассмотрены взгляды на воспитание личности в творчестве Е. Роттердамского, Ф. Рабле и М. Монтеня. Определено, что идеалом человека европейского Возрождения является всесторонне и гармонично развитая личность (высокого образования и моральных качеств, волевая, энергичная, деятель, преданный общественной делу и с «Богом в душе»). Установлено, что ведущее место в воспитании гуманисты отводили нравственному совершенствованию, важнейшими средствами которого считали религию и личный пример воспитателя. Сделан вывод, что в период Возрождения наметились главные направления воспитания – умственное (образование), физическое, нравственное, религиозное, начало эстетического и трудового.*

***Ключевые слова:** воспитание, гуманизация, эпоха Возрождения, педагогика гуманизма, гуманистическое воспитание*

DEVELOPMENT OF IDEA ABOUT EDUCATION IN THE RENAISSANCE

V.D. Shynkaruk, Doctor of Philology, Dean of Humanities and Faculty National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

***Summary.** The article presents a retrospective analysis of the idea of education of the individual, including the humanist in the Renaissance. Considered views on the education of the individual in the work of E. Rotterdam, F. Rabelais and Montaigne. They are a new way to understand the purpose and objectives of education, and required a different approach to the child, stressed the need to take into account the peculiarities of childhood, individualize education and training. Speaking in defense of the rights of children to respect, humanists protested*

against corporal punishment, denounced strict school discipline. Special attention is given to educators humanists female education. Determined that the ideal of European Renaissance is comprehensively and harmoniously developed personality (education and high moral character, strong-willed, energetic, activist, committed to public affairs and «God in the soul»). Established that the leading role in the education of humanists diverted moral perfection, which is considered the most important means of personal example and religion teacher. It is concluded that during the Renaissance outlined the main lines of education – intellectual (education), physical, moral, religious, aesthetic and labor beginning.

Keywords: education, humanism, renaissance, education humanism, humanist education

УДК 37: 006.015.5: 34(477)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО УНОРМУВАННЯ ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

О. В. ШИНКАРУК, кандидат юридичних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Анотація. Розглянуто нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Україні, обґрунтовано особливості законодавчого унормування проблеми моніторингу якості освіти та запропоновано рекомендації для прийняття ефективних управлінських рішень з метою поліпшення ефективності функціонування освітньої галузі.

Ключові слова: державна освітня політика, вища освіта, моніторинг якості освіти, нормативно-правове забезпечення вищої освіти

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одна з основних проблем сучасної освіти в Україні пов'язана з неадекватністю її якості стратегічній спрямованості розвитку світової економіки. Суть проблеми полягає в тому, що і зміст, і можливості вітчизняної освітньої системи суттєво відстають від світових реалій. Глибинна причина цього відставання сфери освіти – тривала економічна криза, згортання фундаментальних досліджень, наукоємких галузей та виробництв в Україні, руйнація наукових шкіл.

Проблема полягає в забезпеченні якісної освіти впродовж життя, розширення обсягів охоплення населення України якісною багатоступеневою освітою, підвищення індексу рівня освіти та людського розвитку України. Ця проблема є пріоритетною.

Існуюча система оцінки якості підготовки фахівців з вищою освітою здебільш суб'єктивна. Вона дозволяє оцінювати у значній мірі не придатність та готовність студента до практичної діяльності, а знання з навчальних дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідженням сучасних проблем якості вищої освіти та її правове забезпечення було присвячено увагу такими науковцями Л. Гриневич, І. Іванюк, О. Ляшенко, О. Локшина, В. Луначек, С. Ніколаєнко,

© О. В. Шинкарук, 2015